

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Райна Димитрова Гаврилова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, катедра История и теория на културата; избрана за професор през 2016 г. в направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност професор, по професионално направление 2. 3. Философия обявен в (Държавен вестник бр. 13612.02.2019 г. с кандидат **д-р Стефан Георгиев Попов**.

I. Оценка за съответствие с минималните изисквания

Кандидатът е представил изискваните от Закона за развитието на академичния състав справки с наукометрични показатели, както и документи, които потвърждават данните в тях. Информацията е представена в две отделни таблици по две научни направления – Хуманитарни науки (2.3. Философия) и Социални, стопански и правни науки (3.1. Социология, антропология и науки за културата). Справките показват и след преглеждането им потвърждавам, че Стефан Попов не само изпълнява минималните национални изисквания за заемане на длъжността професор и в двете направления, но и ги превишава¹.

За посочените от НБУ задължителни 210 точки по показатели Ж, З и И кандидатът отбелязва 290 в направление 2.3 и 240 в направление 3.1., с което покрива минималните изисквания на конкретната научна организация.

Стефан Попов е представил комплект копия от собствени научни изследвания, сред които публикуван монографичен труд *Декарт и математизацията на света*. (София: Алтера, 2017), който не повтарят представените за придобиване на образователните научни степени „доктор“ и „доктор на науките“. Кандидатът не е заемал академичната длъжност „доцент“ и е представил допълнително публикуван монографичен труд, който не повтаря представените за придобиване на степените „доктор“ и „доктор на науките“: *Атлантис: Дезинтеграция на политически тела* (София: Обсидиан, 2016)

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

Основната оригинална монография *Декарт и математизацията на света*. (София: Алтера, 2017) не е в полето на моите научни интереси и компетентност, поради което ще коментирам труда *Атлантис: Дезинтеграция на политически тела*, заместващ хабилитацията за доцент.

¹ Респективно 250 точки при изисквани 150 за показатели А-В и 365 при група показатели Г по направление на конкурса и 250 точки при изисквани минимални 150 при показатели А-В и 540 при изисквани 200 при показатели Г в направление 3.1

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Разпадането на политическите формации се наблюдава в историята от митологичните времена до днес, както подсказва заглавието на книгата и посочва накратко Стефан Попов. Това, което го поставя в центъра не само на историографията, но и на политологията и политическата социология е, че в последните тридесет години се случиха най-малко две такива събития, чиито последици разклатиха сериозно следвоенния ред и познатите стратегии за справяне. Нещо повече, рисковете от напускането на Великобритания и глобалните заплахи поставят под въпрос оцеляването на Европейския съюз и това изостря актуалността на темата до спешност. Как се случва разпадът е основният изследователски проблем на изследването, като авторът се фокусира върху случаите на дезинтеграция – или разпадане в следствие на имплозия. По-конкретно, Стефан Попов си поставя задача чрез концептуален анализ да разкрие „първичните концептуални основания политическото тяло да преживее необратим разпад“(с. 16): изследователска цел с несъмнена познавателна значимост и практическа важност.

Познаване на проблема

Доброто познаване на чисто събитийния разказ е задължително условие за подобно изследване и Стефан Попов уверено се движи в това свръхнаселено емпирично поле, като полага убедителна база за наблюденията си, без да затлачва изложението с ненужни детайли. Специално трябва да се отбележи и неговата солидна методологическа рамка.

Методика на изследването

Стефан Попов разгръща анализа си около метафората за политическото тяло („общността, видяна в модуса на екзистентната необходимост да събере властта в една точка и така да се съхрани“, с.11-12) и неговата „тривиална“ смъртност и тази методологическа стъпка го довежда до водещата хипотеза – „тленността“ на политическите тела е във формата на тяхното конституиране, а дезинтеграцията – „необходимо следствие“ на тази „ембрионална“ идиосинкразия. Оглеждането и проверката на тази хипотеза се основава на „случаи“ – конкретни исторически събития, но тук авторът прави важното методологично уточнение, че неговите реконструкции ще бъдат „идеално-типични“, което ще му позволи да организира разнообразни наблюдения в гъвкав синтез, който да му служи за инструмент за разбиране, а не за път към някаква финална истина.

Характеристика и оценка на труда

Книгата „Атлантис“ е организирана в Предговор, Увод, пет глави, Заключение и библиография. Всяка една от главите е посветена на един случай, който се оказва и един от идеалните типове, дискутирани в Увода.

Първа глава развива тезата за СССР и Русия като „екстатично имперско тяло“. Тя започва с интересна и полезна съпоставка между националната държава и империята, като разбира

екстазиса като дефинираща експанзионистичност. Интерпретацията на събитията в СССР и Русия през последните 70 години през този идеален модел предлага възможност за осмисляне на серия рационални и привидно ирационални събития и завършва с извод за високата степен на риск при „въобразимите развития“ (с. 44, 48). Стефан Попов поема и изследователската смелост да предположи възможни сценарии за развитие на дезинтеграционните процеси и техните следствия.

Главата „Югославия“ разглежда идеалния тип на „многонационална конфедерация“ без „дълбинна хомогенизация“ или за несполучливата федерализация. Този идеален тип е особено интерес поради съществуването на повече от един успешни и неуспешни модели на създаване на федерации на различни национални общности. Тази особеност позволява на Стефан Попов да проследи отблизо конкретните обстоятелства довели до краха на Югославския модел на „устойчива еkleктика“ (с. 73). Сериозният извод от изследването на югославския случай е констатацията на „съществени дефицити на институционалните системи, на които се разчита след Втората световна война при редукция и управление на рискове за мащабни конфликти. Те трудно и колебливо разпознават рискове за такива конфликти, трудно разпознават дори естеството на бъдещите конфликти.[...] Югославия е първият значителен случай на провал на политики за редукция на риск“ (с. 76).

Третият казус - „Украйна“ - е „сдвоено политическо тяло“, едновременно край, граница, но и родина, свое място, което е непрестанно подложено на структурни изкривявания отвън (с. 95). Авторът е разработил няколко сценария за възможно развитие на ситуацията в бъдеще, но заключава, чие самостоятелно нито един от тях няма да доведе мир и стабилност (с. 109).

Глава 4, „Македония“ разглежда модела на „недовършеното политическо тяло“. Трезвият анализ на ситуацията, включително обществените нагласи и риторика в България са последвани от препоръка на два типа мерки – институционална помощ и поддържане на „политическият разговор, преговори, натиск и процедури“ (с. 165), които както знаем днес, доведоха до значителен успех в преодоляване на незавършеността на този политически проект.

Петата глава, „Европейският съюз“ е несъмнено най-интересна от гледна точка на непосредствените политически стратегии и анализът набелязва ред фактори за размисъл, някои от които известни и широко дискутирани, други – автори. Стефан Попов определя ЕС като неопределило се политическо тяло – нито империя, нито конфедерация, нето регионална организация, а твърдението, че „автентичните начин и форма на обединение водят уверено към създаване на федерация“ - като „неоснователно, подвеждащо и опасно“ (с. 172). Тревожното му опасение е, че неопределеността на модела в зачатие на Съюза води до невъзможност за изследване на възможните обстоятелства на колапса му (с. 174), а увереността, че състоянията са предвидими – до неизвестни последици. Главата оглежда идеите, които могат да предложат основания – най-вече идейни за стабилизиране на интеграционния проект – от *Imperium Christianum* през Кант и Третия райх до Лигата на нациите, които имат три общи черти: те са универсални, нормативни и отделени от условията за тяхното реализиране (с. 194). Вглеждайки се в обстоятелствата около формирането на ЕС, авторът установява, че идеите на Декларацията на Шуман не съдържа нито едно от трите – т.е. отсъства първичната проектна задача. Стефан Попов анализира институциите и отделни политики на Европейския съюз, които потвърждават тезата му за изначалните дефицити. Заключението обединява наблюденията в петте глави около понятието

за риска, видовете и условията за риск. В този смисъл тя дава още един ключ за осмисляне на изложението в политическа перспектива.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Изследваните пет идеални типа политически тела са приносен момент – не само като матрица за прилагане в други исторически контексти, но и като илюстрация на успешността на избрания методологичен подход, който може да отиде извън актуални политически коментари към мислене за възможни сценарии и стратегии. Съществен принос са конкретни предвиждания, основани на изследването например, че „Вероятността за бъдещ нов период на нещо като гласност и перестройка, в каквито и метафори да бъде маркиран, е слаба“ (с. 41), което звучи трагично за либерално мислещите хора в Русия, но позволява изграждане на доста по-реалистични политики. Предложените в книгата дискусии на едри политологични концепции като национална държава, империя, федерация, политическа утопия и др. в светлината на теоретичното мислене в началото на 21 век и на събитията от последните 30 години ми се струва съществен принос, особено за експертно неизкушени читатели като политици и студенти. Но най-значителният принос ми се струва мащабът на изследването, гледната точка която позволява да се излезе от емпириката на всекидневната политика и да се очертава картината на променящия се свят и най-вече на невидимите потоци с дълъг живот.

Оценка на приносите в останалите приложени публикации

В периода след избирането му за гл. асистент, Стефан Попов е публикувал 7 монографии, две от които са тезите на двата му доктората; една е по темата на единия докторат и четири са в областта на политическата социология и философията на правото. Статиите му в научни издания са 17 и третират проблеми от областта на политологията, философията, социологията, международните отношения, сигурността, като всяка една от тях засяга малко изследвани проблеми или предлага нова интерпретация или гледна точка. Значителен принос са усилията на д-р Попов да информира и формира общественото мнение и публичното говорене в тези области, като броят на статиите за широка аудитория надхвърля 80, като немалко от тях са ставали обект на оживени коментари и реакции, особено в социалните медии и форумите. Неговите изследвания, публикации и участие в публични инициативи и дискусии оформят профила на публичен интелектуалец, радващ се на уважението както на изследователите и експертната общност, така и на интересувашото се гражданство.

Цитиране от други автори.

Приложената справка дава добра представа за цитирането както на монографиите, така и на статиите на Стефан Попов.

Оценка на резултатите от участие в изследователски проекти

Участието на Стефан Попов в разнообразни изследователски, експертни и граждански проекти и инициативи е впечатляващо. Те могат да бъдат групирани в няколко области (конституционно-правни въпроси, политически процес, криминология, корупция). Само организацията Риск монитор, която ръководи е осъществила над 70 проекта, голямата част от тях замислени и инициирани от Стефан.

III. Учебна и преподавателска дейност

Стефан Попов е преподавал 26 години като член на академичния състав на Философски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“ и е водил курсове - „Конституционна политика“, „Парадокси на интерпретацията и идеята за езиковите игри“, „Основни фигури в съвременния политически език и комуникация“, „Феноменологически измерения на публичната сфера“ и др. (приложен списък).

От 2017 г. е хоноруван преподавател в НБУ и е водил курсове „Управление на конфликти“, „Власт, влияние, манипулация“, „Конституционни конфликти, кризи и ескалацията им в граждански войни“

V. Лични впечатления от кандидата

Познавам Стефан Попов лично от 1997 г. и съм имала възможността да работя с него, да присъствам на негови публични прояви, да чета негови текстове и да наблюдавам неговото публично присъствие. Неговите аналитични и изследователски качества са забележителни; изказът му – устен и писмен – е точен, премерен и провокиращ размисъл. През годините той е формирал множество млади изследователи и е дал тласък на кариерата им. Гражданската му ангажираност и последователните усилия за утвърждаване на върховенството на закона са впечатляващи.

Заклучение

Стефан Попов изпълнява всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав, както по отношение на наукометричните показатели, така и по процедурата. Изследователската и преподавателската му работа и гражданското му поведение ми дават всички основания убедително да го препоръчам за заемане на академичната длъжност професор, по професионално направление 2. 3. Философия в НБУ.

04 юни 2019

Подпис

